

## **Bijlage 1: Stand van Zaken Maatwerkafspraken Verduurzaming Industrie**

De afgelopen periode zijn gesprekken gevoerd waarin zichtbaar is geworden bij welke bedrijven nog perspectief is voor het realiseren van projecten in deze fase van de maatwerkaanpak, die bijdragen aan het behalen van additionele CO<sub>2</sub>-reductie voor de industrie in 2030. In deze bijlage wordt per maatwerkbedrijf aangegeven wat de stand van zaken is voor het maatwerktraject, of deze gesprekken perspectief bieden voor het komen tot een Joint Letter of Intent (JLoI) in de komende periode, of dat er voor bedrijven in de huidige fase van maatwerk (waarmee eerder een Expression of Principles (EoP)) is getekend, geen zicht is om hiertoe te komen.

### Cluster Chemelot

In 2020 stootte Chemelot 4,7 Mton CO<sub>2</sub>-equivalenten uit, waarvan 1,0 Mton via lachgas. Inmiddels is deze uitstoot gedaald tot 4,1 Mton CO<sub>2</sub> eq. (in 2024). Dit komt mede door de structurele verduurzaming bij Fibrant, maar ook door een daling in het productievolume, zoals door de sluiting van één kraker van SABIC medio 2024.

In het Regeerprogramma is opgenomen dat het Kabinet een regionale clusteraanpak voor bedrijfsoverstijgende uitdagingen (voor bijvoorbeeld de Botlek en Chemelot) onderzoekt.<sup>1</sup> Na een gezamenlijke verkenning heeft Chemelot een gefaseerde aanpak gedeeld met concrete projecten, die bijdragen aan verduurzaming bij de maatwerkbedrijven in het cluster en de langere termijn toekomst van het cluster. Het einddoel is een circulaire en CO<sub>2</sub>-neutrale site rond 2040. In de eerste fase zijn de verduurzamingsprojecten van AnQore en RWE/FUREC de twee belangrijkste stappen. Indien deze twee projecten worden gerealiseerd en de plannen van OCI met de inzet van waterstof vanuit FUREC doorgang vinden, kan dit leiden tot een verdere daling tot 2,9 Mton CO<sub>2</sub> eq. in 2030. Binnen de maatwerkaanpak is de inzet op dit moment gericht op het komen tot maatwerkafspraken met AnQore en OCI (de voornaamste klant van FUREC).

Verder staat Chemelot voor de opgave het cluster structureel te versterken. Als onderdeel daarvan wordt de komende periode samen met het cluster en de Provincie Limburg gewerkt om de onderdelen uit het 'Limburgs bod voor een duurzaam Chemelot' (juni 2024) uit te werken en te concretiseren. Een voorbeeld van een recente versterking van Chemelot is dat OCI en Fibrant, met financiële steun van het ministerie KGG als onderdeel van de aanpak piekbelasters industrie, hun ammoniakuitstoot aanzienlijk kunnen verminderen. Ook is eind 2024, mede door de inzet via de cluster-aanpak, het voorkeursalternatief voor het nog te bouwen 380 kV hoogspanningsstation in Graetheide vastgesteld. Deze projecten dragen bij aan de transitie naar een duurzame toekomst voor de industrie op Chemelot.

---

<sup>1</sup> Regeerprogramma Hoofdstuk 5.

### *AnQore*

Op 13 juli 2023 is de EoP ondertekend door AnQore, de Provincie Limburg, de ministeries van IenW en EZK.<sup>2</sup> De maatwerkgesprekken met AnQore focussen zich op één project. Met een nieuwe ketel, de z.g. Thermal Oxidizer, kan het bedrijf haar lachgasemissie grotendeels reduceren. Door dit project kan de emissie van AnQore worden gereduceerd van 0,54 Mton in 2020 naar 0,175 Mton CO<sub>2</sub> eq. reeds vanaf 2029. Dit is een significante additionele reductie t.o.v. de heffing tegen zeer lage abatement cost. Hiernaast wordt verwacht dat door deze Thermal Oxidizer de NO<sub>x</sub> uitstoot met 50% vermindert, het waterverbruik met 17% vermindert en is er een verwachte reductie van 1 ton totaal van vluchtige organische stoffen, acrylonitril en waterstofcyanide.

De aanschaf van deze nieuwe Thermal Oxidizer ketel vraagt echter een relatief hoge CAPEX-investering die zich nauwelijks terugverdient. Zo is er geen premium in de markt voor lachgasvrije producten en valt het lachgas nu niet onder EU ETS. Verduurzaming biedt daarom op dit moment geen concurrentie-voordelen.

Sinds het tekenen van de EoP zijn er intensieve gesprekken gevoerd over zowel de onrendabele top, als de financiering van dit project. Daarbij zijn ook Invest-NL en de Provincie Limburg betrokken. Een positieve ontwikkeling is dat een recent door de Europese Commissie (EC) aangekondigde wijziging binnen het EU ETS, het mogelijk maakt dat AnQore een (groot) deel van de investering terugverdient wanneer hun lachgasemissie onder EU ETS wordt gebracht. Hierdoor lijkt dit project in combinatie met support vanuit maatwerk nu ook financieel haalbaar te worden. Het doel is ondertekening van de JLoI rond de zomer en een bindende maatwerkafspraken in de tweede helft van dit jaar.

### *Fibrant*

Met Fibrant is reeds in 2019 een maatwerkafpraak avant la lettre gesloten als onderdeel van het Urgenda maatregelenpakket.<sup>3</sup> Fibrant heeft een drietal projecten uitgevoerd waardoor haar lachgasemissie is gereduceerd van 0,7 Mton in 2019 tot 0,1 Mton CO<sub>2</sub> eq. in 2022. In 2023 is met Fibrant geconcludeerd dat er geen haalbare projecten waren voor reductie van de resterende emissie van ruim 0,1 Mton CO<sub>2</sub> eq.

Net als bij AnQore biedt de recent aangekondigde wijziging binnen het EU ETS, nadat het lachgas van Fibrant onder EU ETS wordt gebracht, de financiële mogelijkheid om een deel van de resterende lachgasemissie te reduceren. De gezamenlijke indruk op dit moment is dat voor deze beperkte lachgasreductie geen maatwerkaanpak nodig is.

### *OCI*

Op 26 januari 2023 is een EoP gesloten tussen OCI Global, Provincies Limburg en Zuid-Holland en de ministeries van IenW en EZK.<sup>4</sup> Daarin stonden verschillende

---

<sup>2</sup> [Expression of Principles AnQore | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>3</sup> Kamerstuk 2018/2019, 32 813, nr. 341.

<sup>4</sup> [Expression of Principles OCI | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

verduurzamingsroutes beschreven voor de Nederlandse activiteiten van OCI: OCIN in Chemelot en Rotterdam (ammoniak- en kunstmestproductie) en BioMCN in Delfzijl (productie van bio-methanol). Bij BioMCN is gesproken over het weer opstarten van de productie van e-methanol op basis van groene waterstof maar dit blijkt economisch (nog) niet rendabel.

De gesprekken focussen zich nu op het stapsgewijs vervangen van aardgas door waterstof bij de productie van ammoniak bij OCIN op Chemelot. Belangrijk element in deze verduurzamingsroute is het genoemde FUREC-project van RWE. RWE wil op Chemelot waterstof en CO<sub>2</sub>, noodzakelijke grondstoffen voor de verduurzaming van OCIN, produceren via vergassing van non-recyclebaar afval. Daarom is KGG parallel ook met RWE in gesprek over het FUREC-project. In februari jl. is uw Kamer geïnformeerd dat binnen de SDE++ 2025 een categorie voor vergassing naar waterstof wordt opengesteld waarvoor RWE een aanvraag kan indienen.<sup>5</sup> Daarnaast is de uitwerking van de jaarverplichting voor industriële gebruikers van waterstof van belang, waarover de Kamer via een brief over de voortgang van het waterstofbeleid wordt geïnformeerd.

Dit schept daarmee de juiste randvoorwaarden voor een positief investeringsbesluit van RWE en een mogelijk besluit van OCIN. Bij de verdere uitwerking wordt ook het belang van het brede cluster meegewogen, bijvoorbeeld omdat de ammoniak van OCIN een onmisbare grondstof is voor andere bedrijven zoals AnQore en Fibrant. Het doel is om tot een JLoI te komen in de tweede helft van 2025.

#### **SABIC**

SABIC is één van de grootste spelers op het sterk geïntegreerde Chemelot en daarmee belangrijk voor de huidige en toekomstige concurrentiepositie van de site. Daarnaast heeft SABIC nog productielocaties in Bergen op Zoom, Raamsdonkveer en haar Europese hoofdkantoor in Amsterdam. Sinds de start van maatwerk zijn er intensieve gesprekken met SABIC gevoerd. Met name over drie potentiële investeringsprojecten die tot significante additionele CO<sub>2</sub>-reductie zouden kunnen leiden: de opschaling van chemische recycling in Geleen, de elektrificatie van de kraker in Geleen en een elektrische boiler met mogelijk warmteopslag in Bergen op Zoom.

Deze gesprekken hebben uiteindelijk niet geleid tot de ondertekening van een EoP. Er zijn op dit moment geen ambities van SABIC, en geen concreet projectportfolio voor in de maatwerkaanpak. Belangrijke factoren daarbij zijn volgens SABIC de steeds uitdagendere wereldwijde markt-omstandigheden, het uitdagende investeringsklimaat in Europa en technologische onzekerheid. Dat neemt niet weg dat SABIC de afgelopen jaren wel stappen heeft gezet richting meer circulariteit en klimaatneutraliteit. De recente investering in de bouw van een demonstratie fabriek voor het chemisch recyclen van gemengd plastic afval in Geleen en energie-efficiëntie investeringen tijdens het geplande onderhoud in

---

<sup>5</sup> Kamerstuk 2024/2025, 31 239, nr. 418.

2026 van de kraker in Geleen zijn hiervan voorbeelden. SABIC heeft medio 2024 ook één van de twee krakers op Chemelot gesloten.

#### Cluster Noordzeekanaalgebied

In het Noordzeekanaalgebied (NZKG) valt één bedrijf binnen de scope van de maatwerkaanpak: Tata Steel Nederland (TSN). Daarnaast wordt er binnen het NZKG ook samengewerkt aan verduurzamings- en decarbonisatie projecten van de energie-intensieve industrie.

#### *Tata Steel Nederland (TSN)*

In 2022 hebben TSN, de ministeries van EZK en IenW en de provincie Noord-Holland een EoP getekend, met de ambitie om een CO<sub>2</sub>-reductie te bewerkstelligen van 5 Mton in 2030.<sup>6</sup> Er komt zoals onlangs ook benadrukt tijdens het plenaire debat Verduurzaming Industrie van 20 maart jl., geen maatwerkafspraken met TSN zonder gezondheidsverbetering in de leefomgeving. Het kabinet informeert de Tweede Kamer met regelmaat over de stand van zaken.<sup>7</sup> Gelet op de vertrouwelijkheid van de onderhandelingen wordt u ook regelmatig per vertrouwelijke brief of briefing geïnformeerd.<sup>8</sup> De staatssecretaris van IenW heeft de Kamer recent uitgebreid geïnformeerd over de milieuproblematiek rondom Tata Steel.<sup>9</sup>

De komende tijd wordt met TSN verder gewerkt aan de concept JLoI. Gezien het belang van gezondheid, naast CO<sub>2</sub>-reductie, zal de Expertgroep Gezondheid IJmond worden betrokken bij het advies van de AMVI om te adviseren over de gezondheidsparagraaf in de concept JLoI. Parallel aan de gesprekken met TSN wordt ook gesproken met de Europese Commissie over goedkeuring van de eventuele staatssteun binnen de Europese staatssteunkaders. Het maatwerktraject wordt in de deze fase voortgezet.

#### Cluster Rotterdam-Moerdijk

Het grootste petrochemische cluster van Europa is Moerdijk-Rotterdam. Het gaat hier om een veelheid met elkaar verbonden bedrijven. In zijn totaliteit stootte het cluster 15,7 Mton CO<sub>2</sub> uit in 2021. De grootste CO<sub>2</sub>-uitstoot komt van de drie grote raffinaderijen. Daarnaast stoten Air Liquide en Air Products veel CO<sub>2</sub> uit. Deze bedrijven zijn te zien als intermediair. Zij maken gassen, die elders weer worden benut in het productieproces. Via het 1<sup>e</sup> CCS-project in Nederland, Porthos, reduceren vier bedrijven 2,5 Mton CO<sub>2</sub>. Door de recente besluitvorming rondom Aramis is verdere CO<sub>2</sub>-reductie via CCS nu mogelijk. In totaal is er met zes bedrijven uit het cluster Rotterdam-Moerdijk een EoP gesloten: Alco Energy Rotterdam, Air Liquide, Shell, bp, LyondellBasell en Nobian. Deze EoP's en de maatwerkafspraken zijn mede ondertekend door de provincie Zuid-Holland. Met Nobian is in 2024 ook een bindende maatwerkafspraken getekend.

---

<sup>6</sup> [Herziene Expression of Principles Tata Steel Nederland | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>7</sup> Kamerstuk 2024/2025, 29 826, nr. 233; Kamerstuk 2024/2025, 28 089, nr. 334.

<sup>8</sup> Kamerstuk 2024/2025 29 826, nr. 2332.

<sup>9</sup> Kamerstuk 2024/2025, 28 089, nr. 334.

#### *Air Liquide (AL)*

Op 21 december 2023 is met Air Liquide een EoP getekend.<sup>10</sup> Deze heeft betrekking op de sites Rozenburg, Pernis en Bergen op Zoom. Air Liquide stootte in 2020 1,76 Mton CO<sub>2</sub> uit. De ambitie in de EoP was om de reductie van AL scope 1 CO<sub>2</sub>-emissies in Nederland te versnellen, met als doel 1,05 Mton CO<sub>2</sub>-reductie in het jaar 2030 ten opzichte van het jaar 2020.

Op dit moment heeft Air Liquide reeds projecten in uitvoering die leiden tot concrete CO<sub>2</sub> verlaging, zoals CCS via het Porthos project, dat de emissies op haar Rozenburg locatie met de helft zal reduceren voor 2030. Additionele verduurzamingsopties en -projecten passen op dit moment niet binnen een maatwerktraject. Gezamenlijk is vastgesteld om te onderzoeken of generieke subsidie-instrumenten (zoals de SDE++) passend gemaakt kunnen worden voor aanvullende verduurzamingsprojecten. Het maatwerktraject wordt in deze fase niet voortgezet.

Overigens werkt Air Liquide aan het tot stand brengen van nieuwe waterstofproductie installaties in Nederland die bijdragen aan emissiereducties bij andere bedrijven, waaronder de aangekondigde grote elektrolyse-projecten op de Maasvlakte (200 MW) en in Zeeland (250 MW). Samen zouden deze projecten het mogelijk maken om tot 0,5 Mton CO<sub>2</sub> eq. emissies per jaar te reduceren. De recent aangepaste vormgeving van de raffinageroute zal een boost geven aan deze activiteiten.

#### *Air Products (AP)*

AP stootte in 2020 0,72 Mton CO<sub>2</sub> uit. In 2022 is in gezamenlijkheid vastgesteld dat AP met de toen in uitwerking zijnde projecten en ondersteund door het bestaande generieke instrumentarium, een forse CO<sub>2</sub>-reductie kan realiseren die voorbij het heffingspunt van 0,34 Mton in 2030 zou gaan, onder andere via CCS (Porthos). Daarnaast is toen vastgesteld dat er op dat moment geen aanvullende concrete projecten waren die additionele CO<sub>2</sub>-reductie zouden realiseren. Een maatwerktraject bleek daarom geen toegevoegde waarde te hebben.

In januari 2025 zijn op verzoek van Air Products de mogelijkheden onderzocht om de in aanbouw zijnde waterstoffabriek vanuit de maatwerkaanpak te ondersteunen. Vastgesteld is dat die mogelijkheden er niet zijn, mede omdat het uitgangspunt is dat die ondersteuning en de scope 1 CO<sub>2</sub>-emissiereductie moeten samenvallen bij hetzelfde bedrijf.

#### *Alco Energy Rotterdam (AER)*

Op 10 oktober 2024 is de EoP met AER getekend, met daarin een projectportfolio om te komen tot 0,25 Mton CO<sub>2</sub>-reductie in 2030.<sup>11</sup> Daarbij is voorzien de afvang en levering van biogene CO<sub>2</sub> aan de glastuinbouw voort te zetten en zo veel mogelijk uit te breiden voor andere de tuinders of CCU-toepassingen in de

---

<sup>10</sup> [Expression of Principles Air Liquide | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>11</sup> Zie bijlage 2.

Provincie Zuid-Holland. Ook leiden de plannen in het projectportfolio tot gereduceerde stikstofuitstoot als bijvangst. Het maatwerktraject wordt in deze fase voortgezet. Het doel is om in de tweede helft van dit jaar te komen tot een JLoI.

*bp*

Op 16 november 2023 is de EoP met bp Raffinaderij Rotterdam (bpRR) getekend.<sup>12</sup> Daarin staat de ambitie om in 2030 een CO<sub>2</sub>-emissiereductie te realiseren van in totaal 1,2 Mton (60% ten opzichte van 2020 en 0,2 Mton additioneel), waarvan het merendeel door de realisatie van het project H-Vision. Hierin zouden restgassen (deels van een derde partij), in combinatie met CCS worden opgewerkt tot koolstofarme waterstof. BpRR heeft in mei 2024 medegedeeld de uitwerking van het H-Vision traject te pauzeren en alternatieve verduurzamingsopties te onderzoeken. Daarna zijn er in het kader van het maatwerktraject geen nadere uitwerkingen van dit project, of andere projecten ontvangen en besproken. Het maatwerktraject wordt daarom in deze fase niet voortgezet.

*ExxonMobil (EM)*

In de verkennende en latere gesprekken heeft ExxonMobil aangegeven geen behoefte te hebben om gebruik te maken van de maatwerkaanpak in de huidige opzet. ExxonMobil geeft wel aan diverse projecten gericht op CO<sub>2</sub>-reductie te blijven ontwikkelen die deels al zijn of worden uitgevoerd (vergroten energie-efficiëntie, elektrificatie en CCS via Porthos). ExxonMobil heeft aangegeven, indien generieke subsidie-instrumenten voldoende steun kunnen bieden, een CO<sub>2</sub>-reductie te kunnen realiseren, waarmee het heffingspunt in 2030 benaderd wordt.

*LyondellBasell (LYB)*

Op 13 oktober 2023 is de EoP met LyondellBasell (LYB) getekend.<sup>13</sup> Daarin staat de ambitie om in 2030 een CO<sub>2</sub>-emissiereductie (scope 1 en 2) te realiseren van 0,35 – 0,55 Mton ten opzichte van 0,99 Mton uitstoot in 2020. Hierbij is uitgegaan van de activiteiten en verduurzamingsprojecten op de locaties Maasvlakte en Botlek. Recent heeft LYB aangekondigd haar fabriek (een joint venture tussen LYB en Covestro) op de Maasvlakte te sluiten wegens aanhoudende druk op de winstgevendheid door wereldwijde overcapaciteit, een sterke toename van de invoer uit Azië en hoge kosten van Europese productie.

LYB werkt eraan om haar fabriek in de Botlek te verduurzamen. Zo heeft LYB in 2024 twee Power Purchase Agreements getekend voor duurzame elektriciteit en heeft LYB samen met partners in 2024 de finale investeringsbeslissing genomen om het stoomnetwerk in de Botlekregio uit te breiden. Door de uitbreiding van dit stoomnetwerk, waarvan LYB de grootste afnemer zal zijn, krijgt de fabriek in de Botlek toegang tot stoom met een lage CO<sub>2</sub>-uitstoot. Deze ontwikkelingen samen zorgen ervoor dat de CO<sub>2</sub>-uitstoot in 2030 rond de 0,39 Mton zal bedragen.

---

<sup>12</sup> [Expression of Principles bp Rotterdam Refinery | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>13</sup> [Expression of Principles LyondellBasell | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

Het reduceren van alle CO<sub>2</sub>-emissies in de fabriek in de Botlek is technisch ingewikkeld en op dit moment zeer kostbaar. LYB zet haar werkzaamheden voort om verder CO<sub>2</sub> te reduceren op de Botlek-locatie, onder andere via het nader uit te werken plan 'Recharge Rotterdam' van Deltalinqs en Havenbedrijf Rotterdam. Er is op dit moment echter geen zicht op een concreet projectportfolio dat rechtvaardigt het maatwerktraject verder door te zetten.

#### *Nobian*

Op 19 december 2024 heeft het kabinet een eerste bindende maatwerkafspraken gesloten met Nobian.<sup>14</sup> Met deze bindende maatwerkafspraken worden de verduurzamingsplannen van Nobian met 10 jaar versneld en wordt er in 2030 ruim 0,5 Mton CO<sub>2</sub>-uitstoot gereduceerd ten opzichte van 2020, waarmee de CO<sub>2</sub>-emissies van Nobian afnemen tot nagenoeg nihil in 2030. De stikstofuitstoot vermindert met 400 ton NO<sub>x</sub>. Behalve vermindering van CO<sub>2</sub>- en stikstofuitstoot biedt de bindende maatwerkafspraken met Nobian ook perspectief voor het bredere Nederlandse chloorcluster.

#### *Shell*

Op 17 april 2023 is de EoP met Shell getekend, met daarin een onderliggend ambitieus project-portfolio om te komen tot 3,9 Mton CO<sub>2</sub>-reductie in 2030, ten opzichte van de uitstoot van 6,7 Mton in 2020.<sup>15</sup> Met het huidige geplande en in uitvoering zijnde projectportfolio komt Shell tot een substantiële emissiereductie. Voor de overige projecten in het portfolio heeft Shell echter aangegeven dat sterk gestegen projectkosten, verslechterde marktomstandigheden, zowel in Nederland als Noordwest Europa en de vertraging van randvoorwaardelijke elektriciteits- en CCS-infrastructuur, momenteel een versnelling van de verduurzaming niet haalbaar maken.

Shell investeert voor meer dan 2 miljard euro in projecten om haar CO<sub>2</sub>-uitstoot te reduceren, onder andere in CCS (Porthos), in groene waterstof vanuit Holland Hydrogen I en in verduurzaming van de chemische fabriek in Moerdijk via het Skyline project en elektrificatie van processen. Shell beziet momenteel nog verdere opties voor verduurzaming, met name via CCS, warmte-terugwinning en elektrificatie. Op dit moment is het projectportfolio echter onvoldoende concreet uitgewerkt waardoor de reductiedoelstelling uit het EoP niet haalbaar is. Het maatwerktraject wordt daarom in deze fase niet voortgezet.

#### Cluster Zeeland

De Zeeuwse economie is sterk afhankelijk van het industriële cluster Sloegebied/Kanaalzone. Binnen dit cluster zijn er drie grote energie-intensieve bedrijven: Dow, Yara en Zeeland Refineries. Deze drie bedrijven stootten in 2020 gezamenlijk 8,59 Mton uit.<sup>16</sup> Deze uitstoot is hoog vergeleken met andere regio's, en daarmee is de potentie tot reductie ook significant. Het cluster kan verder

---

<sup>14</sup> [Tailor-made Agreement Nobian | Convenant | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>15</sup> [Expression of Principles Shell | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>16</sup> [Emissiecijfers 2013 - 2020 | Publicatie | Nederlandse Emissieautoriteit](#).

floreren als de benodigde randvoorwaarden voor verduurzaming er zijn en de grensoverschrijdende samenwerking zich ook gaat materialiseren in meer bedrijfssamenwerking en de vestiging en groei van nieuwe bedrijven. Op dit moment zijn de zeer uitdagende omstandigheden voor de chemische industrie, mondiaal maar zeker in Europa, die vooral Dow hard raken.

#### *Dow*

Op 6 december 2022 heeft Dow een EoP met de provincie Zeeland en het Rijk getekend.<sup>17</sup> In dit ambitie-document heeft Dow zich onder meer als doel gesteld om voor 2030 1,7 Mton scope 1 CO<sub>2</sub> eq.-reductie te realiseren. Verder werd de ambitie neergelegd om in 2023 tot de ondertekening van een JLoI te komen. In het kader van de maatwerkaanpak is gewerkt aan de uitwerking van de verduurzamingsplannen van Dow, genaamd Path2Zero. Deze plannen zijn gestoeld op een combinatie van CCS, waterstofverbranding en elektrificatie. Deze combinatie van projecten bleek uiteindelijk niet vergunbaar te zijn binnen de huidige Europeesrechtelijke en nationale regels. Dit heeft ertoe geleid dat er eind 2023 geen JLoI ondertekend kon worden. Uw Kamer is hierover geïnformeerd in mei 2024.<sup>18</sup>

In het voorjaar van 2024 heeft Dow de contouren geschetst van een nieuw verduurzamingsplan dat met vertraging gerealiseerd zou worden, maar met een aanzienlijk hogere emissiereductie tot gevolg. De intentie van Dow was om dit plan in het afgelopen jaar te concretiseren, maar door de sterk verslechterde marktomstandigheden en de benodigde randvoorwaarden is er op de korte termijn geen ruimte voor verdere uitwerking van concreter projecten of ruimte om investeringen aan te gaan. Het werken aan een gezamenlijke JLoI is derhalve stopgezet. Het maatwerktraject wordt in deze fase niet voortgezet.

#### *Yara*

Op 11 juli 2023 is een EoP getekend met de ambitie om 1,5 Mton CO<sub>2</sub> en 20% stikstof (houdende stoffen) te reduceren voor 2030.<sup>19</sup> Op 30 oktober 2023 is, na advies van de Adviescommissie Maatwerkafspraken Verduurzaming Industrie, een subsidiebeschikking afgegeven voor het CCS Project 'Cactus'<sup>20</sup> dat resulteert in 0,8 Mton CO<sub>2</sub>-reductie per jaar en twee subsidiebeschikkingen voor een project (WESP)<sup>21</sup> dat emissies van ammoniak en stikstof (houdende stoffen) reduceert. De provincie Zeeland heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld in het tijdig verlenen van de vergunningen.

Medio 2024 heeft Yara aangegeven zich door gewijzigde omstandigheden niet langer te kunnen committeren aan de in de EoP uitgesproken intentie om 1,5 Mton CO<sub>2</sub>-reductie te realiseren. Er zijn volgens het bedrijf op dit moment toegenomen onzekerheden in de markt voor ureum en de markt voor (groene)

---

<sup>17</sup> [Expression of Principles Dow | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>18</sup> Kamerstuk 2023/2024, Z06432.

<sup>19</sup> [Expression of Principles Yara | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>20</sup> [Definitief besluit incidentele subsidie CCS-project Yara Sluiskil](#).

<sup>21</sup> Besluiten op subsidieaanvraag voor het WESP-project voor [Granulatie-3](#) en [Granulatie 4](#).

waterstof komt langzamer op gang dan eerder was voorzien. Er is uitvoerig gezocht naar alternatieve mogelijkheden om de EoP-reductiedoelstelling te kunnen behalen, maar helaas zonder succes.

Yara realiseert naar verwachting voor 2030 alsnog een totale reductie van 1,1 Mton CO<sub>2</sub> per jaar en het grootste deel van de stikstofdoelen en waterdoelen uit de EoP. Daar er nu geen concrete nieuwe projecten zijn, wordt de huidige fase van de maatwerkaanpak met de afgegeven beschikkingen als afgesloten beschouwd.

#### *Zeeland Refinery (ZR)*

Op 14 september 2023 is de EoP met ZR getekend, met daarin een projectportfolio om te komen tot 1 Mton CO<sub>2</sub>-reductie in 2030 ten opzichte van 1,6 Mton CO<sub>2</sub>-uitstoot in 2022.<sup>22</sup> Onderdeel van dit portfolio zijn de inzet van groene waterstof, CCS en circulariteit. Voor de haalbaarheid van de groene waterstofplannen zijn de invulling van de REDIII doelen voor transport (raffinageroute) en de industrie cruciale randvoorwaarden. Er vinden inhoudelijke gesprekken over de projecten plaats om te komen tot een JLoI in 2025. Gezien het bovenstaande en gelet op de recente besluitvorming over de raffinageroute en CCS is de verwachting dat met ZR de maatwerkafspraken succesvol kunnen worden afgerond.

#### Cluster 6 maatwerkbedrijven

In de voortgangsrapportage van 18 maart 2024 is aangegeven dat vanwege de verhoogde doelstelling voor de maatwerkaanpak ook bedrijven buiten de top 20 grootste uitstoters benaderd zijn voor een maatwerktraject.<sup>23</sup> In de Kamerbrief van 8 mei 2024 is de Kamer geïnformeerd over de start van de maatwerkaanpak bij een drietal bedrijven, waaronder twee cluster 6 bedrijven.<sup>24</sup>

#### *Friesland Campina (FC)*

In de kamerbrief van 10 oktober 2024 is aangegeven dat na een intensieve verkenning met FC in gezamenlijkheid geconcludeerd dat het starten van een maatwerktraject voor haar fabrieken geen aanvullende waarde heeft.

#### *Koninklijke Coöperatie Cosun (Cosun)*

Op 10 oktober 2024 is de EoP met Cosun getekend, met daarin een projectportfolio om te komen tot 0,25 Mton CO<sub>2</sub>-reductie in 2030, waarvan 0,1 Mton additioneel en een aanzienlijke stikstofreductie (m.n. ammoniak) bij 6 fabrieken in 5 provincies.<sup>25</sup> Cosun kan deze CO<sub>2</sub> en stikstof reduceren met een breed scala aan technieken, waaronder efficiency, elektrificatie, inzet van groen gas en stikstof verwijdering. Er hebben intensieve gesprekken over de projecten en knelpunten plaatsgevonden tussen de Rijksoverheid, Cosun en de 5 betrokken

---

<sup>22</sup> [Expression of Principles Zeeland Refinery | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#).

<sup>23</sup> Kamerstuk 2023/2024, 29 826, nr. 203.

<sup>24</sup> Kamerstuk 2023/2024, 29 826, nr. 211.

<sup>25</sup> Zie bijlage 3.

provincies (Gelderland, Groningen, Limburg, Noord-Brabant en Overijssel). Dit heeft geresulteerd in de ondertekening van een JLoI op maandag 23 juni jl.<sup>26</sup> Het maatwerktraject wordt voortgezet met als doel om later dit jaar tot een bindende maatwerkafpraak te komen.

#### *Smurfit Westrock*

Met Smurfit Westrock worden op dit moment gesprekken gevoerd om te komen tot een EoP. Voor de locaties van Smurfit Westrock te Renkum en Roermond wordt gewerkt aan het vormgeven van een EoP gericht op een portfolio waarmee minimaal 0,1 Mton additionele CO<sub>2</sub>-reductie gerealiseerd wordt in 2030. Vanuit leefomgevingsperspectief wordt er tevens aandacht besteed aan stikstofuitstoot, geur en waterverbruik. Het doel is om dit jaar te komen tot een EoP. Het maatwerktraject wordt daarom voortgezet.

---

<sup>26</sup> Kamerstuk 2024/2025, 29 826, nr. 259.